

6. GOSPODARKA II RP – NOTATKA

---

1. Sytuacja gospodarcza państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości.

- Odrodzone państwo polskie odziedziczyło po zaborcach nierównomierny rozwój gospodarczy spowodowany różną polityką gospodarczą państw zaborczych. Najbardziej uprzemysłowione były ziemie wschodnie, najlepiej – zabór pruski.
- Nie istniał rynek ogólnopolski gdyż dotąd każdy z zaborów był połączony jedynie ze swoją metropolią (Prusami, Rosją, Austrią).
- Państwo polskie nie posiadało rynków zbytu na swoje towary.
- Nie istniał jednolity system finansowy czy skarbowy – obowiązywało kilka walut, trzy systemy podatkowe. Wszystko wymagało odbudowy, ujednoczenia.
- Nie istniały połączenia komunikacyjne.
- Brakowało również kapitałów, co było wynikiem m.in. wycofania kapitałów obcych i zniszczeniem ziem polskich podczas I wojny światowej w 30%.

2. Gospodarka w okresie demokracji parlamentarnej

a) W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości udało się doprowadzić do ożywienia gospodarczego, dzięki kontrolowanej inflacji (wskutek dodruku pieniądza). Rozwijały się następujące ośrodki przemysłowe:

- Zagłębie Dąbrowskie,
- Łódzki Okręg Przemysłowe,
- Warszawa,
- Górny Śląsk,
- Zagłębie Borysławsko – Drohobyckie,
- Kieleccyzna (Zagłębie Staropolskie).

b) **reforma rolna** - jedną z najbardziej palących spraw była sprawa chłopska. Znaczna część ziemi znajdowała się w rękach wielkiej własności ziemskiej. Państwo polskie było państwem rolniczym – chłopci pragnęli ziemi.

- W 1919 r. Sejm Ustawodawczy uchwalił zasady reformy rolnej. Parcelacji (podziałowi) miały ulec grunty państwowe i część ziem prywatnych (ustalono maksymalną ilość posiadanej ziemi, a nadwyżka miała ulec parcelacji) Do tego jednak nie doszło. Była to tylko deklaracja – nie uchwalono rozporządzeń wykonawczych.
- Ponownie kwestia reformy rolnej została podjęta przez Sejm w roku 1920. Ustalono wówczas, że chłopci będą mogli wykupić działki ziemi za połowę ceny rynkowej. Niestety wykonywanie reformy wstrzymano po uchwaleniu konstytucji marcowej (1921), która gwarantowała właścicielom pełne odszkodowanie za utraconą ziemię.
- Po raz trzeci Sejm podjął uchwałę o reformie rolnej w 1925 r. za rządu Władysława Grabskiego. Maksimum posiadanej ziemi ustalono na 180 ha. Wyjątki to: 60 ha w okręgach podmiejskich, 300 ha na Kresach Wschodnich i 700 ha dla majątków uprzemysłowionych (przetwarzających płody rolne). Miała to być dobrowolna parcelacja ziemi należącej do majątków prywatnych. Odpłatność za ziemię była pełna, wg cen rynkowych. Znaczenie reformy pomniejszały właśnie zasada dobrowolności oraz wysoka cena ziemi (rynkowa). Często chłopów nie było stać na zakup dużych majątków co spowodowało zwiększenie się niewielkich gospodarstw chłopskich aż o 36% do 1938 r.

c) w roku 1923 nastąpiło znaczne pogorszenie sytuacji gospodarczej. Doszło do hiperinflacji – ceny rosły błyskawicznie. Marka polska praktycznie straciła wartość. w tej sytuacji prezydent powierzył funkcję premiera Władysławowi Grabskiemu, którego zadaniem miało być wyciągnięcie kraju z kryzysu. **Rząd Grabskiego przeprowadził konieczne reformy:**

- wprowadzono drastyczne oszczędności w administracji,
- wprowadzono podatek majątkowy i bezwzględnie ściągano podatki,
- wstrzymano dofinansowywanie przedsiębiorstw deficytowych,
- zaprzestano dodruku marki polskiej,
- w 1924 r. przeprowadzono reformę walutową – złoty polski zastąpił polską markę. Złotówka była walutą wymienialną. Za 1 \$ płacono 5,18 złotego w 1924 r.

d) W 1925 r. sytuacja uległa pogorszeniu ze względu na wojnę celną z Niemcami. Niemcy byli zobowiązane konwencją genewską do zakupu polskiego węgla (bez cła). Po wygaśnięciu umowy nałożono na polski węgiel wysokie cło co spowodowało znaczną podwyżkę cen i ostatecznie doprowadziło do wojny celnej z Niemcami. Załamał się kurs złotego. Państwo polskie znalazło nowe rynki zbytu i uniezależniło się gospodarczo od Niemiec co spowodowało wzrost gospodarczy w następnym okresie.

3. Ożywienie gospodarcze w latach 1926 – 1929.

Po przewrocie majowym nastąpił okres rozwoju gospodarczego:

- wzrosła produkcja rolna,
- ożywił się handel wewnętrzny,
- wzrosły realne płace robotników,
- zwiększyły się inwestycje,
- Polska osiągnęła dodatni bilans handlowy (więcej eksportowała niż importowała),
- nastąpił gwałtowny rozwój portu morskiego w Gdyni, w którym przeładowywano polski węgiel,
- wybudowano magistralę kolejową łączącą Górny Śląsk (zagłębia węglowe) z Pomorzem,
- w roku 1928 osiągnięto szczyt produkcji przemysłowej w dwudziestoleciu oraz najmniejsze bezrobocie.

4. Kryzys ekonomiczny na ziemiach polskich 1929 – 1935.

a) Kryzys ekonomiczny był skutkiem kryzysu amerykańskiego. USA wycofała z Europy wszystkie swoje kapitały doprowadzając kraje europejskie ruiny. Podobnie jak w USA rozpoczął się od spadku cen na artykuły rolne. Ponieważ Polska była krajem w 60% rolniczym, szczególnie ciężko odbił się on na rolnictwie.

b) Cechy kryzysu:

- wycofanie kapitału zagranicznego,
- spadek obrotów handlowych szczególnie w handlu zagranicznym (ujemny bilans), inwestycji i popytu,
- spadek produkcji przemysłowej (o ok. 40%),
- bankructwo zakładów przemysłowych i banków (zamknięto ok. 1500 zakładów),
- bezrobocie przekroczyło ok. 500 tysięcy,
- załamał się budżet państwa,
- wyczerpały się polskie zapasy złota i obcej waluty (wydawano je na spłatę zadłużenia).

- c) Od 1932 r. Polska zaczęła wychodzić z kryzysu stosując metody interwencjonizmu państwowego (ingerowania państwa w gospodarkę):
- zmniejszono ilość pieniędzy w obiegu,
  - oddłużono rolników,
  - umorzono zaległe podatki,
  - zorganizowano roboty publiczne finansowane ze specjalnego Funduszu Pracy,
- Dzięki temu Polska wyszła z kryzysu wolniej ale praktycznie bez pomocy z zewnątrz.

5. Ożywienie gospodarcze w latach 1936 – 1939 r.

- a) Po zakończeniu kryzysu ekonomicznego państwo polskie weszło w okres ożywienia gospodarczego. Przyczyniły się do tego przede wszystkim plany gospodarcze, których autorem był **Eugeniusz Kwiatkowski** – minister przemysłu.
- b) Celem planów była rozbudowa przemysłu, głównie zbrojeniowego, oraz utworzenie nowego okręgu przemysłowego w widłach rzek : Wisły i Sanu, co przyczyniło by się do ożywienia gospodarczego tamtego regionu i zniwelowania różnic między Polską A i Polską B.
- c) W 1936 r. zdecydowano o budowie **COP – Centralnego Okręgu Przemysłowego**. Jego położenie było uwarunkowane kwestiami geopolitycznymi – znaczne oddalenie od Niemiec i ZSRR, znaczna gęstość zaludnienia, tania siła robocza, niewielkie oddalenie od złóż surowców. Na obszarze COP zaczęły powstawać liczne zakłady przemysłowe. Wybudowano wówczas:
- miasto Stalowa Wola,
  - elektrownię wodną w Rożnowie na rzece Dunajec,
  - fabrykę dział w Rzeszowie,
  - fabrykę samolotów w Mielcu,
  - zakłady zbrojeniowe w Radomiu, Starachowicach i Sanoku,
  - fabrykę kauczuku syntetycznego w Dębicy,
  - czy fabrykę samochodów ciężarowych w Lublinie. Skutki budowy COP: zmniejszono bezrobocie, nastąpił rozwój sektora państwowego (nowe zakłady były budowane głównie przez państwo), rozwinął się rynek wewnętrzny, zwiększyła się produkcja przemysłowa.